

Postquam, posteaquam, ubi (primum), cum (primum), ut (primum), simulac, simulatque

POSTQUAM, POSTEAQUAM

- může se vyskytovat i odděleně *post quam* / *postea quam*
- zápornka *non*
- prakticky se nepoužívá pro vyjádření budoucích dějů

Typ „po té, co“

- „po té, co“, „když“
- děj věty hlavní a vedlejší se navzájem neomezují (např. „Udělal to po té, co přišel.“ – vyjádření prosté časové posloupnosti)

• indikativ

- **perfektum**: nejčastěji, ve VH bývá min. čas, event. prez. hist. (děje se chápou jako jdoucí rychle po sobě nebo se interval mezi nimi zanedbává)

L. Metellus, postea quam ego inquirendi causa in Siciliam veni, repente istius cognatus factus est. (Cic. Verr. II 2, 138)

Po té, co jsem přijel na Sicílii kvůli vyšetřování, L. Metellus s ním ihned vstoupil do příbuzenského vztahu.

- **prézens historický**: stylistická varianta, místo perfekta
- **plusquamperfektum**: při udání časového údaje ve VH (časový údaj ve VH, plpf. ve VV)

Undecimo die, postquam a te discesseram, hoc litterularum exaravi. (Cic. Att. 2, 11, 1)

Těchto pár řádků jsem napsal jedenáctý den po té, co jsem od tebe odešel.

- **imperfektum nebo prézens**: pro vyjádření trvání děje věty vedlejší, v klasické latině se vyskytuje vzácně

Typ „od té doby, co“

- konkurenční spojky: např. *ex quo, ab eo quo* „od té doby, co“
- jeden děj omezuje druhý, platnost dějů je vzájemně podmíněná (např. „Od té doby, co zdražili zmrzlinu, už tam nechodím.“)
- stejné časy jako v předchozím případě

P. et Cn. Corneli, i ex quo in prouinciam uenerunt, nullo tempore destiterunt quae nobis secunda quaeque aduersa hostibus nostris essent facere. (Liv. 28, 39, 4)

Od té doby, co Publius a Gnaeus Corneliové přišli do provincie, nepřestali ani na okamžik dělat to, co by bylo příznivé pro nás a škodlivé pro naše nepřátele.

- proti předchozímu typu navíc může vyjadřovat současnost. Pak se používá v obou větách stejný čas – pro minulost ind. impf. (ev. pf.), pro přítomnost ind. prez. Jedná se tedy o stejné užití časů jako v případě *dum*₂.

Iterativnost

- opakování v minulosti a přítomnosti

- indikativy jako u *cum iterativum*, tj.
 - ind. prez. pro vyjádření současnosti s dějem přítomným, ind. impf. pro vyjádření současnosti s dějem minulým
 - ind. pf. pro vyjádření předčasnosti před dějem přítomným, ind. plpf. pro vyjádření předčasnosti před dějem minulým

UBI (PRIMUM), CUM (PRIMUM), UT (PRIMUM), SIMULAC, SIMULATQUE

- proti *postquam* se používá i pro budoucí děje
- záporka *non*

Typ „jakmile“, „když“

- může se vyskytovat částice *primum*, naznačující rychlý sled dějů
- děj věty hlavní a vedlejší se navzájem neomezuje
- **indikativ**
 - **perfektum**: nejčastěji pro předčasnost před dějem minulým (viz výše) nebo pro předčasnost před dějem přítomným

Simulatque ire in exsilium iussus est, paruit. (Cic. Cat. 2, 12)

Jakmile dostal příkaz odejít do vyhnanství, poslechl.

Id ubi dixit, porcum saxo silice percussit. (Liv. 1, 24, 9)

Jakmile to řekl, zasadil vepři ránu kamenem.

- **futurum II.**: pro předčasnost před dějem budoucím, ale může se objevit i **futurum I.** (protiklad s *dum*, kde se užívá prezens a fut. II.)

Cum primum te observare desieris, imago ista tristitiae discedet: nunc ipse custodis dolorem tuum. (Sen. epist. 63, 3)

Jakmile se přestaneš hlídat, smutek ti zmizí z tváře: teď sám hlídáš svůj smutek.

Cum primum igitur poteris, venies. (Cic. Att. 15, 21, 3)

Jakmile budeš moci, přijdeš.

Typ „od té doby, co“

- bez *primum*, zejména spojka *ut*
- jeden děj omezuje druhý, platnost dějů je vzájemně podmíněná
- pomocí *cum* nebo *ut semel* s indikativem se vyjadřuje české „když jednou, tak...“
- stejné časy jako v předchozím případě

Nam ut Brundisio profectus es, nullae mihi abs te sunt redditae litterae. (Cic. Att. 1, 15, 2)

Od té doby, co jsi odešel do Brundisia, nedostal jsem od tebe žádný dopis.

Non licet stare caelestibus nec auerti: prodeunt omnia; ut semel missa sunt uadunt. (Sen. nat. 7, 25, 6)

Nebeská tělesa se nemohou zastavit ani vracet zpět – všechna se pohybují směrem dopředu. Jakmile byla jednou uvedena do chodu, pohybují se.

- navíc vyjádření současnosti, impf. (ev. pf.), prez., fut. I., v obou větách stejný čas

Iterativnost

- bez *primum*

- indikativy jako u *cum iterativum* (viz výše), a to včetně budoucnosti (ind. fut. II. pro vyjádření předčasnosti před dějem budoucím a ind. fut. I. pro vyjádření současnosti s dějem budoucím)

Qui simulatque in oppidum quoppiam venerat, inmittebantur illi continuo Cibyrici canes, qui investigabant et perscrutabantur omnia. (Cic. Verr. II 4, 47)

(A ten) když přišel do nějakého městečka, hned tam vypouštěl kibyrské psy, kteří vše prohledávali a zkoumali.

POUŽITÁ LITERATURA

GHISELLI, Alfredo - Concialini, Gabriela. *Il nuovo libro di latino - vol. I. Teoria.* V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.

NOVOTNÝ, František. *Základní latinská mluvnice.* Vyd. 2., v H & H 1. Jinočany : H & H, 1992. 297 s. ISBN 80-85467-91-7.

PEŇÁZ, Petr, – URBANOVÁ, Daniela. *Syntax latinského souvětí.* Pracovní text UKS FF MU.

TRAINA, Alfonso - Bertotti, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria.* 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.